Les fonts de la Plaça de Baix

25/12/2021

Les desaparegudes fonts de la plaça de Baix.

La que és sens dubte una de les places més emblemàtiques de Petrer ha albergat diferents fonts al llarg de la seua dilatada història. En este sentit, **tenim constància de l'existència d'almenys cinc fonts diferents. La primera** notícia data de principis del segle XVII, concretament del **13 de juliol de 1627,** quan es va aprovar en el **consell particular** "que es fasa una font en la plaça en la present vila", i a més hi havia uns **capítols per a construir-la que ens indiquen les seues característiques i qui la va construir, el pedrapiquer Gironi Paja Fors.**

Les aigües que alimentaven esta font venien de l'aqüífer de la mina de Puça i proporcionaven força motriu als molins fariners, alimentaven la resta de les fonts d'aigua potable del poble i el llavador situat al costat de la rambla per a, finalment, arribar a una gran bassa, la Bassa Fonda, localitzada en l'actual plaça del Derrocat, que s'emmagatzemava per al reg d'una escassa zona d'horta.

Al final de la dècada dels anys vint del segle XX es va instal·lar la font encastada en el mur frontal de les graderies de l'església, que va substituir la que devia estar situada en el centre de la plaça.

En 1784 Bernardo Espinalt fa referència a la font que ens ocupa: "... la Iglesia es muy antigua y chica, por cuya causa **se está construyendo una nueva de buena arquitectura en la plaza principal, en medio de la qual hay una hermosa fuente...".** La construcció devia estar relacionada amb l'ampliació i remodelació de la plaça, ja que hem de tenir en compte que es va derruir un bloc de cases que va canviar per complet la fisonomia. També **Pascual Madoz, en 1849, parla de les fonts de la plaça de la Constitució i una altra "llamada de Arriba (es referix a la de la plaça de Dalt), de cuyas ricas y abundantes aguas se surte el vecindario".**

La plaça des de el campanari de l'església | Vicente Villaplana.

Quasi tres segles després d'aquella primera font, en **1890,** trobem un expedient per a la "**construcción y colocación de una fuente monumental y de servicio público en la plaza de la Constitución"**, que **va reemplaçar l'existent que estava en pèssimes condicions.** El periòdic *El Liberal* de 3 de maig d'eixe mateix any, la informació del qual va recollir en el seu moment la periodista Patricia Navarro, assegura que era **"el monumento más precioso en su clase de los de la provincia".** Al mateix temps que felicitava l'avantatjat **dibuixant i mestre d'obres, Sr. Dorado**, per la seua feliç inspiració en traçar el model de l'expressada font, i a l'Ajuntament de Petrer, per la seua bona elecció i per les millores que va introduir junt amb les fetes a la Casa-Ajuntament, la construcció dels llavadors públics i la pescateria, entre altres. Va ser l'1 de juny d'eixe mateix any quan es va subhastar el plec de condicions per a construir-la. En el llibre diari figura un **pagament de 1.070,46 pessetes** realitzat el mes de juny de l'any 1890 a **Dorado Díez** "por sus trabajos en la confección del proyecto, plano y demás con su copia para la fuente de la plaza de la Constitución". **L'import total de l'obra va ser de 1.558,76 ptes. La pedra que es va utilitzar per a la construcció va ser de les pedreres de Bateig i del Ginebre**, segons es va determinar en el projecte, les pedreres del qual disten set i tres quilòmetres,

respectivament, de Petrer.

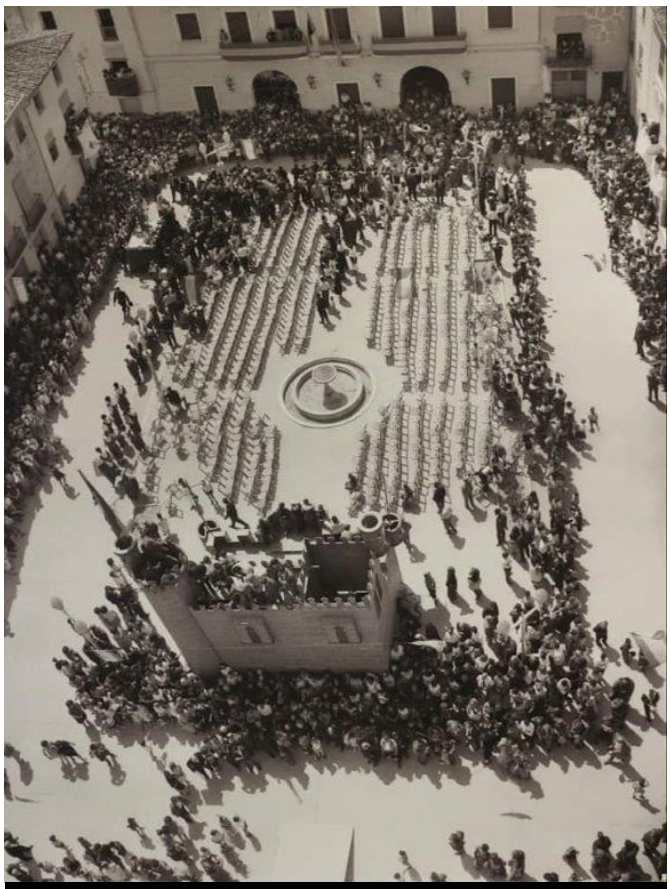
La font vista des de l'Ajuntament | Vicente Villaplana.

En l'obra de l'escriptor Azorín hi ha contínues referències a este element urbà. L'escriptor monover escriu en la seua novel·la *Antonio Azorín* (1903) referent a esta plaça i la seua font: "Hay una plaza grande, callada, con una fuente en medio y en el fondo una iglesia. La fuente es redonda; tiene en el centro del pilón una columna que sostiene una taza; de la taza chorrea por cuatro caños perennemente el agua. La iglesia es de piedra blanca; la flaquean dos torres achatadas; se asciende a ella por dos espaciosas y divergentes escaleras. Es una bella fuente que susurra armoniosa; es una bella iglesia que se destaca serena en el azul diáfano. Las golondrinas giran y pían en torno de las torres; el agua de la fuente murmura placentera".

La desapareguda font. Al fons es distingix el rètol anunciador de la fontaneria Félix. En la foto, Joaquín el sagristà | Vicente Villaplana.

Possiblement, **al final de la dècada dels anys vint del segle XX es va instal·lar la font encastada (*empotrada)* en el mur frontal de les graderies** de l'església, que va substituir la que devia estar situada en el centre de la plaça. Tenia una aixeta coberta per una fornícula (*hornacina)* i una pila de marbre. En la plaça de Baix se celebrava el mercat els dijous i els diumenges, i era més important este últim per la varietat dels productes i l'ànim en la gent i en les vendes. Les parades de venda del peix se situaven en els baixos de les graderies de l'església a causa de la proximitat de la font. Esta va desaparéixer quan es van modificar les graderies a finals dels anys cinquanta del segle passat. Es va remodelar la plaça talant els vetustos arbres i es va construir una font ornamental **de forma circular en el centre,** segurament en el mateix lloc que havia estat antigament la que Azorín ens descriu en les seues obres.

La plaça durant l'ambaixada de la festa | Luis Navarro Sala.

Esta font es va eliminar a principis dels setanta, fet que va canviar la fisonomia de la plaça. Desconeixem el moment exacte que va desaparéixer, però en fotografies de l'any 1973 ja no apareix. Era molt comú fotografiar-se en esta font decorativa i són moltes les imatges del Diumenge de Rams i de la festa de Sant Bonifaci en les quals apareix al costat dels petrerins que van voler immortalitzar el moment.

Setmana Santa, entre altres, Sole, Luisi i Mari Celi. Any 1960.

El 5 de novembre de 2021 els sondatges arqueològics realitzats amb anterioritat a la remodelació de la plaça van traure a la llum la peanya de l'última font que va tenir i que estava en el centre d'esta. Després de la troballa, el regidor d'Urbanisme, Fernando Portillo, va anunciar que l'aigua tornarà a brollar en l'emblemàtica plaça amb el nou projecte. El regidor va avançar que serà una font amb tres xorros del tipus "retràctil" perquè se'n puga compatibilitzar l'ús amb les activitats que acull este cèntric lloc.

Encarni, Mari Carmen y una amiga. Diumenge de Rams. Any 1960.

Com hem vist, excepte en les últimes dècades, l'aigua ha sigut un element tradicional en la plaça i amb la nova remodelació volem que torne a esta. El dimarts 30 de novembre ens va tornar a sorprendre una altra notícia de gran importància: l'aparició d'un altre mosaic romà. Ara ens toca esperar a vore els resultats de les excavacions arqueològiques i comprovar si torna a cantar l'aigua en la nostra emblemàtica plaça.

Quan es van llevar les graderies de l'església la font de proveïment d'aigua va ser substituïda per una font decorativa.

Diumenge de Rams: un grup d'amics, entre altres, Antonio Bernabé, Gabriel Poveda, Manolo Ferrándiz, Héctor Navarro, Gabriel Gironés, Paco Ferrándiz, José Luis San Juan. 22-III-1964.

En novembre de 2021 durant els treballs arqueològics va eixir a la llum la peanya de l'antiga font d'aigua que presidia la plaça de Baix.